

خلاصه درس نهم

سکونتگاه چیست؟

سکونتگاه: محلی است که از مجموعه مساکن که عوامل طبیعی و انسانی در شکل گیری آن دخالت دارند.

آب از بین عوامل طبیعی بیشترین و موثرترین نقش را دارد.

بسیاری از سکونتگاههای اولیه در کنار رودخانه ها به وجود آمده است.

افزایش جمعیت در سکونتگاههای روستایی زمینه ساز ایجاد شهرهای اولیه می باشد.

بزرگترین شهرهای ایران در گذشته در مسیر راههای کاروان رو و بازرگانی شکل گرفته است.

عوامل اثر گذار در شکل گیری سکونتگاهها:

آب. خاک حاصلخیز. شیب زمین.

انواع سکونتگاهها: ۱- عشایری ۲- روستایی ۳- شهری

قدیمی ترین نوع سکونتگاه در ایران سکونتگاه عشایری می باشد. این سکونتگاه یکجانشین نیستند و مستقیم از منابع در آمد خود استفاده می کنند.

وجود کوههای البرز و زاگروس و نیز دشتهای پست و هموار مجاور آنها شرایط مساعدی برای دامپروری فراهم کرده است.

عشایر زندگی قبیله ای دارند و از ایل و طایفه تشکیل شده اند. دارای پیوندهای خویشاوندی با هم هستند.

ایلات مهم ایران: ایل سون، ایل قشقایی، ایل ترکمن، بختیاری

روستا: محلی است که فعالیت اغلب ساکنان آن به زمین وابسته است. و بیشتر به کار کشاورزی و دامداری اشتغال دارند.

ویژگیهای روستائیان: همکاری بین روستائیان در زمان کشت. داشت و برداشت. آب و هوای پاک و زندگی سالم و بهتر. عرضه خدمات محدودتر. وجود چشم اندازهای طبیعی و زیبا. پایبندی به آداب و رسوم شهر: در ایران به جایی شهر گفته می شود که بیش از ۱۰۰۰ نفر جمعیت داشته باشد و دارای شهرداری باشد. ویژگیهای زندگی شهری: خانه های فشرده و نزدیک به هم. اشتغال در بخش خدمات و صنعت. تفاوت در آداب و رسوم و شیوه زندگی مردم. ضرورت وجود خدمات و تسهیلات بیشتر

شکل سکونتگاهها :

اجزای سکونتگاههای روستایی: خانه ها. مزارع. چراگاهها. مکانهای عمومی و.....

اجزای سکونتگاههای شهری: کاشانه ها. خیابانها. میدانها. مکانهای آموزشی. دانشگاهها و.....

انواع سکونتگاههای روستایی:

روستاهای پراکنده: خانه ها با فاصله از هم قرار دارند.

روستاهای متمرکز: خانه ها تحت تاثیر پدیده های اطراف خود قرار دارند.

روستاهای طولی: خانه ها در کنار یک رود یا یک خیابان شکل میگیرند.

روستاهای پلکانی: خانه ها در دامنه کوه قرار گرفته اند.

روستاهای میدانگاهی: خانه ها در اطراف یک چاه. چشمه. قنات. مسجد. کلیسا شکل گرفته اند.

شهر ها با توجه به نحوه پیدایش و کارکردهای مختلف خود شکلهای متفاوتی دارند.

۱- شهرهای شعاعی ۲- شهرهای خطی ۳- شهرهای شطرنجی

شهر شعاعی: در این نوع شهر ، شهرداری یک میدان بوده و خیابانها و شبکه های مهم آن مرکز به صورت شعاعی منشعب میشوند. مثل شهر همدان

شهر خطی: شهری که حول محور های ارتباطی و یا در امتداد رود. دریا و دریاچه به صورت خطی شکل گرفته باشد. مثل شهر بوشهر

شهر شطرنجی: در این نوع شهر یک شبکه مسطح از راههای ارتباطی زمین های شهر را به بلوکها و قطعات همسان تقسیم می کند. مثل شهر سلماس آذربایجان

در ایران به شهرهایی که جمعیت بیش از یک میلیون نفر داشته باشد کلان شهر می گویند.

شهر گریزی:

مهاجرت معکوس یا شهر گریزی: امروزه در بیشتر شهرها به دلیل آلودگی هوا، آلودگی صوتی، افزایش قیمت مسکن، وجود ترافیک بیشتر افراد از شهرهای بزرگ به روستاها و شهرهای کوچک مهاجرت میکنند که به آن شهر گریزی یا مهاجرت معکوس گویند.

نقش شهرها:

نقش شهرها: نقش هر شهر سکونتگاه بر اساس وضع جغرافیایی آن اعم از انسانی و طبیعی تعیین میشود برای مثال شهرهایی مثل مشهد و قم به دلیل وجود اماکن مقدس به شهرهای زیارتگاهی مشهور هستند. شهر اصفهان و اراک به دلیل وجود کارخانجات متعدد به شهرهای صنعتی معروف هستند. شهرهایی مثل بوشهر و بندر انزلی به دلیل پهلوگیری کشتی ها در آنها نقش بندری دارند. و تهران به دلیل وجود وزارت خانه ها و پایتخت بودن نقش اداری - سیاسی دارد. امروزه سکونتگاهها چند نقش را با هم ایفا میکنند. انعکاس نقش سکونتگاهها در چهره آنها احتمال تغییر نقش سکونتگاه را دارد.